

1. Cor. 15. 50. queretur: *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt.* Sed quisquis ea sic accipit, ut existimet ita corpus terrenum, quale nunc habemus, in corpus caeleste resurrectione mutari, ut nec membra ista, nec carnis sit futura substantia, proculdubio corrigendus est, commonitus de corpore Domini, qui post resurrectionem in eisdem membris, non solum conspiciendus oculis, verum etiam manibus tractandus apparuit, carnemque se habere etiam sermone firmavit, dicens: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Unde constat, Apostolum non carnis substantiam negasse in Dei regno futuram; sed aut homines qui secundum carnem vivunt, carnis & sanguinis nomine nuncupasse, aut ipsam carnis corruptionem, quae tunc utique nulla erit. Nam cum dixisset: *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*; bene intelligitur tamquam exponendo quid dixerit, continuo subdidisse: *Neque corruptio incorruptionem possidebit.* De qua re ad persuadendum infidelibus difficili, diligenter quantum potui me disseruisse reperiet, quisquis *de Civitate Dei* librum legerit novissimum. Hoc opus sic incipit: *Quoniam scriptum est.*

Luc. 24. 39.

Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Unde constat, Apostolum non carnis substantiam negasse in Dei regno futuram; sed aut homines qui secundum carnem vivunt, carnis & sanguinis nomine nuncupasse, aut ipsam carnis corruptionem, quae tunc utique nulla erit. Nam cum dixisset: *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*; bene intelligitur tamquam exponendo quid dixerit, continuo subdidisse: *Neque corruptio incorruptionem possidebit.* De qua re ad persuadendum infidelibus difficili, diligenter quantum potui me disseruisse reperiet, quisquis *de Civitate Dei* librum legerit novissimum. Hoc opus sic incipit: *Quoniam scriptum est.*

1. Cor. 15. 50.

Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Unde constat, Apostolum non carnis substantiam negasse in Dei regno futuram; sed aut homines qui secundum carnem vivunt, carnis & sanguinis nomine nuncupasse, aut ipsam carnis corruptionem, quae tunc utique nulla erit. Nam cum dixisset: *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*; bene intelligitur tamquam exponendo quid dixerit, continuo subdidisse: *Neque corruptio incorruptionem possidebit.* De qua re ad persuadendum infidelibus difficili, diligenter quantum potui me disseruisse reperiet, quisquis *de Civitate Dei* librum legerit novissimum. Hoc opus sic incipit: *Quoniam scriptum est.*

Cap. 5. 21.

Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Unde constat, Apostolum non carnis substantiam negasse in Dei regno futuram; sed aut homines qui secundum carnem vivunt, carnis & sanguinis nomine nuncupasse, aut ipsam carnis corruptionem, quae tunc utique nulla erit. Nam cum dixisset: *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*; bene intelligitur tamquam exponendo quid dixerit, continuo subdidisse: *Neque corruptio incorruptionem possidebit.* De qua re ad persuadendum infidelibus difficili, diligenter quantum potui me disseruisse reperiet, quisquis *de Civitate Dei* librum legerit novissimum. Hoc opus sic incipit: *Quoniam scriptum est.*

S.

S. AURELII AUGUSTINI
HIPPONENSIS EPISCOPI
DE FIDE ET SYMBOLO

LIBER UNUS. *

* Scriptus
anno 393.

Symboli capita singula studiosè explicantur, cum hæreticorum fidei catholica adversarium, & maxime manicheorum reprehensione.

I. QUONIAM scriptum est, & apostolica disciplina robustissima auctoritate firmatum: *Quia justus ex fide vivit*; eaque fides officium à nobis exigit & cordis, & linguæ; ait enim Apostolus: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* oportet nos esse & justitiæ memores, & salutis. Quando quidem in sempiterna justitia regnaturi, à præsentis sæculo maligno salvi fieri non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum nitentes, etiam ore profiteamur fidem, quam corde gestamus: quæ fides ne fraudulentis calliditatibus hæreticorum possit in nobis aliqua ex parte violari, pia cantaque vigilantia providendum est. Est autem catholica fides in Symbolo nota fidelibus, memoriarumque mandata, quanta res passa est brevitate sermonis: ut incipientibus atque lactentibus; eis qui in Christo renati sunt, nondum Scripturarum divinarum diligentissima & spiritali tractatione atque cognitione roboratis, paucis verbis credendum constitueretur, quod

CAPUT I.
Quæ causa & scopus operis præsentis.
Hab. 2. 4.
Gal. 3. 11.
Rom. 10. 10.

Tom. I.

x

mul-

multis verbis exponendum esset proficientibus, & ad divinam doctrinam certa humilitatis atque caritatis firmitate surgentibus. Sub ipsis ergo paucis verbis in Symbolo constitutus, plerique hæretici venena sua occultare conati sunt: quibus restitit & resistit divina misericordia per spiritaes viros, qui catholicam fidem, non tantum in illis verbis accipere & credere, sed etiam Domino revelante intelligere atque cognoscere meruerunt. Scriptum est enim: *Nisi credideritis, non intelligetis*. Sed tractatio fidei ad muniendum Symbolum valet: non ut ipsa pro Symbolo gratiam Dei consequentibus memoria mandanda & reddenda tradatur; sed ut illa quæ in Symbolo retinentur, contra hæreticorum insidias auctoritate catholica, & munitiore defensione custodiat.

Isai. 7. 9.
Sec. LXX.

CAPUT II.
Quodd nulla fuerit natura coæterna Deo, ex qua mundum fecerit.

2. CONATI sunt enim quidam persuadere DEUM PATREM non esse OMNIPOTENTEM: non quia hoc dicere ausi sunt, sed in suis traditionibus hoc sentire & credere convincuntur. Cum enim dicunt esse naturam, quam Deus omnipotens non creaverit, de qua tamen istum mundum fabricaverit, quem pulchre^a ordinatum esse concedunt: ita omnipotentem Deum negant, ut non eum credant mundum potuisse facere, nisi ad eum fabricandum alia natura, quæ jam fuerat, & quam ipse non fecerat; uteretur: carnali scilicet consuetudine videndi fabros, & domorum structores, & quoslibet opifices, qui nisi adjuventur parata materia, ad effectum suæ artis pervenire non possunt. Ita etiam intelligunt fabricatorem mundi non esse omnipotentem.

^a Editi, ornatum. At MSS. ordinatum.

tentem, ^a si mundum fabricare non posset, nisi eum aliqua non ab illo fabricata natura, tamquam materies, adjuvaret. Aut si omnipotentem Deum fabricatorem mundi esse concedunt, fateantur necesse est, ex nihilo eum fecisse quæ fecit. Non enim aliquid esse potest, cujus creator non esset, cum esset omnipotens. Quia etsi aliquid fecit ex aliquo, sicut hominem de limo, non utique fecit ex eo quod ipse non fecerat; quia terram unde limus est, ex nihilo fecerat. Et si ipsum cœlum & terram, id est, mundum & omnia quæ in eo sunt, ex aliqua materia fecerat, sicut scriptum est: *Qui fecisti mundum ex materia invisâ*, vel etiam *informi*, sicut nonnulla exemplaria tenent; nullo modo credendum est illam ipsam materiam, de qua factus est mundus, quamvis informem, quamvis invisam, quocumque modo esset, per se ipsam esse potuisse, tamquam coæternam & coævam Deo: sed quemlibet modum suum, quem habebat, ut quoquo modo esset, & distinctarum rerum formas posset accipere, non habebat nisi ab omnipotente Deo, cujus beneficio est res non solum quæcumque formata, sed etiam quæcumque formabilis. Inter formatum autem & formabile hoc interest, quod formatum jam accepit formam, formabile autem potest accipere. Sed qui præstat rebus formam, ipse præstat etiam posse formari: quoniam de illo & in illo est omnium speciosissima species incommutabilis: & ideo ipse unus est, qui cuilibet rei, non solum ut pulchra sit, sed etiam ut pulchra esse possit, adtribuit. Quapropter rectissime credimus omnia ^{x 2} Deum

^a MSS. duo; qui.

Quomodo mundus ex nihilo, si ex materia informi factus.

Sap. II. 18.

Deum fecisse de nihilo: quia etiamsi de aliqua materia factus est mundus, eadem ipsa materia de nihilo facta est, ut ordinatissimo Dei munere ^a prima capacitas formarum fieret, ac deinde formarentur quæcumque formata sunt. Hoc autem diximus, ne quis existimet contrarias sibi esse divinarum Scripturarum sententias, quoniam & omnia Deum fecisse de nihilo scriptum est, & mundum esse factum de informi materia.

3. Credentes itaque in Deum Patrem omnipotentem, nullam creaturam esse quæ ab omnipotente non creata sit, existimare debemus. Et quia omnia per Verbum creavit, quod

Joan. 1. 4. 6.
1. Cor. 1. 18.

Verbum & Veritas dicitur, & Virtus, & Sapientia Dei, multisque aliis insinuat vocabulis, ^b qui nostræ fidei Jesus Christus Dominus commendatur, liberator scilicet noster, & ^c rector Filius Dei; non enim Verbum illud per quod sunt omnia condita, generare potuit, nisi ille, qui per ipsum condidit omnia: *CRE-

*CAP. III.

EDIMUS ETIAM IN JESUM CHRISTUM FILIUM DEI, Patris unigenitum, id est, UNICUM, DOMINUM NOSTRUM. Quod tamen Verbum non sicut verba nostra debemus accipere, quæ voce atque ore prolata verberato aëre transeunt, nec diutius manent quam sonant. Manet enim illud Verbum incommutabiliter: nam de ipso dictum est, cum de Sapientia diceretur: *In se ipsa manens*, innodat omnia. Verbum autem Patris ideo dictum est, quia per ipsum innotescit Pater. Sicut ergo verbis nostris id agimus, cum verum loquimur, ut noster animus inno-

Sap. 7. 27.

Verbum quare dictum de Filio Dei.

tes-

^a MSS. quatuor, *primò.*

^b Quinque MSS. *quibus.*

^c MS. Colbert. *et creator.*

tescat audienti, & quidquid secretum in corde gerimus, per signa hujusmodi ad cognitionem alterius proferatur: sic illa Sapientia, quam Deus Pater genuit, quoniam per ipsam innotescit a dignis animis secretissimus Pater, Verbum ejus convenientissimè nominatur.

4. Inter animum autem nostrum & verba nostra, quibus eundem animum ostendere conamur, plurimum distat. Nos quippe non gignimus sonantia verba, sed facimus; quibus faciendis materia subjacet corpus. Plurimum autem interest inter animum & corpus. Deus verò cum Verbum genuit, id quod est ipse genuit: neque de nihilo, neque de aliqua jam facta conditaque materia; sed de seipso id quod est ipse. Hoc enim & nos conamur, cum loquimur, si diligenter consideremus nostræ voluntatis appetitum; non cum mentimur, sed cum verum loquimur. Quid enim aliud molimur, nisi animum ipsum nostrum, si fieri potest, cognoscendum & perspicendum animo auditoris inferre; ut in nobis ipsi quidem maneamus, nec recedamus à nobis, & tamen tale indicium, quo fiat in altero nostra notitia, proferamus: ut quantum facultas conceditur, quasi alter animus ab animo, per quem se indicet, proferatur? Id facimus ^b conantes & verbis, & ipso sono vocis, & vultu, & gestu corporis, tot scilicet

Quodd Verbum sit id ipsum quod Pater.

x 3 cct

^a Am. & Lov. *innotescit animus secretissimus Patris. Et. innotescit signis secretissimus Pater.* MSS. sex, *innotescit dignis animis secretissimus Pater.* Hanc lectionem esse veriore, id partim persuasit quod inferius n. 4. dicitur, *se indicare animis* &c. partim quod in ceteris MSS. post verbum, *innotescit*, habetur, *ignis, aut signis animi.*

^b MSS. tres melioris notæ, *conante fetu verbi.* Fortè legendum, *conantes fetu verbi.*

cet machinamentis, id quod intus est demonstrare cupientes, quia tale aliquid proferre non possumus; & ideo non potest loquentis animus penitus innotescere; unde etiam mendacis locus patet. Deus autem Pater, qui verissimè se indicare animis cognituris & voluit, & potuit, hoc ad se ipsum indicandum genuit, quod est ipse qui genuit: qui etiam

1. Cor. 1.
24.

Sap. 8. 1.

CAPUT IV.

Joan. 1. 3.

Filius Dei
non factus,
nec minor,
à Patre.

Philip. 2. 6.

Creare &
condere
idem.

Virtus ejus & Sapiencia dicitur, quia per ipsum operatus est & disposuit omnia; de quo propterea dicitur: *Adtingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.*

5. QUAMOBREM unigenitus Filius Dei, neque factus est à Patre; quia sicut dicit Evangelista, *omnia per ipsum facta sunt*: neque ex tempore genitus; quoniam ^a sempiternæ Deus sapiens, sempiternam secum habet sapientiam suam: neque impar est Patri, id est, in aliquo minor; quia & Apostolus dicit: *Qui cum in forma Dei esset constitutus, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo.* Hac igitur fide catholica, & illi excluduntur qui eundem dicunt Filium esse qui Pater est: quia & hoc Verbum apud Deum esse non posset nisi apud Patrem Deum, & nulli est æqualis qui solus est. Excluduntur etiam illi, qui creaturam esse dicunt Filium, quamvis non talem, quales sunt ceteræ creaturæ. Quantamcunque enim creaturam dicant, si creatura est, condita & facta est. Nam idem est condere, quod creare: quamquam in latinæ linguæ consuetudine dicatur aliquando creare, pro eo quod est gignere: sed græca discernit. Hoc enim dicimus creaturam, quod illi *κτίσμα*, vel *κτίσις* vocant:

^a Editi, *sempiternus*. At MSS. omnes, *sempiternæ*.

eant: & cum sine ambiguitate loqui volumus, non dicimus creare, sed condere. Ergo si creatura est Filius, quamlibet magna sit, facta est. Nos autem in eum credimus per quem facta sunt omnia, non in eum per quem facta sunt cetera: neque enim hic aliter accipere possumus omnia, nisi quæcumque sunt facta.

6. Sed quoniam *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; eadem Sapiencia quæ de Deo genita est, dignata est etiam in ^a hominibus creari. Quod pertinet illud: *Dominus creavit me in principio viarum suarum.* Viarum enim ejus principium ^b caput est Ecclesiæ, quod est Christus homine indutus, per quem vivendi exemplum nobis daretur, ^c hoc est, via certa, qua perveniremus ad Deum. Non enim redire potuimus nisi humilitate, qui superbia lapsi sumus, sicut dictum est primæ nostræ creaturæ: *Gustate, & eritis tamquam dii.* Hujus igitur humilitatis exemplum, id est, viæ qua redeundum fuit, ipse Reparator noster in se ipso demonstrare dignatus est, *qui non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo, sed semetipsum evacuavit formam servi accipiens*; ut crearetur homo in principio viarum ejus, Verbum per quod facta sunt omnia. Quapropter secundum id quod unigenitus est, non habet fratres: secundum id autem quod primogenitus est, fratres vocare dignatus est omnes, qui post ^d ejus, &

^a MS. Remigianus, *in omnibus*, id est, inter omnia quæ facta sunt; nec male.

^b Sic MSS. At editi, *principium, & caput Ecclesiæ est Christus.*

^c Editi: *Hæc est via certa*. MSS. verò, *hæc est*. Tum ex iis quatuor, *via recta.*

^d Er. post ejus primitias in Dei gratia nascimur.

Joan. 1. 14.
Filius Dei
cur factus
homo.

^a
Prov. 8. 22.

^b

^c

Gen. 3. 5.

Philip. 2.
6.

^d
Lucæ 8. 21.

Hebr. 2. II. per ejus primatum in Dei gratiam renascuntur per adoptionem filiorum, sicut apostolica^a disciplina commendat. Naturalis ergo Filius de ipsa Patris substantia unicus natus est, ^b id existens quod Pater est, Deus de Deo; Lumen de Lumine: nos autem non lumen naturaliter sumus, sed ab illo Lumine illuminamur, ut sapientia lucere possimus. *Joan. 1. 9.* Erat enim, inquit, *Lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Addimus itaque fidei rerum aeternarum etiam temporalem dispensationem Domini nostri, quam gerere nobis, & ministrare pro nostra salute dignatus est. Nam secundum id quod unigenitus est Dei Filius, non potest dici, Fuit & erit; sed tantum, Est: quia & quod fuit, jam non est; & quod erit, nondum est. Ille ergo est incommutabilis sine conditione temporum & varietate. Nec aliunde arbitror manare illud, quod famulo suo Moysi tale nomen suum insinuavit: Nam cum ab eo quæreretur, si se populus ad quem mittebatur contemneret, à quo se diceret esse missum; responsum dicentis accepit: *Ego sum qui sum.* Deinde subjunxit: *Hæc dices filiis Israël, Qui est, misit me ad vos.*

Exod. 3. 14.

Contra manichæorum hæresim.

7. Ex quo jam spiritalibus animis patere confido, nullam naturam Deo esse posse contrariam. Si enim ille est, & de solo Deo proprie dici potest hoc Verbum (quod enim verè est, incommutabiliter manet; quoniam quod mutatur, fuit aliquid quod jam non est, & erit quod nondum est) nihil ergo habet Deus

^a Editi, doctrina: pro quo MSS. disciplina.

^b Sic MSS. At vulgati, idem existens quod pater Deus.

Deus contrarium. Si enim quæreretur à nobis quid sit albo contrarium, responderemus nigrum: si quæreretur quid sit calido contrarium, responderemus frigidum: si quæreretur quid veloci contrarium, responderemus tardum; & quæcumque similia. Cum autem quæritur quid sit contrarium ei quod est, rectè respondetur quod non est.

8. Sed quoniam per temporalem, ut dixi, dispensationem, ad nostram salutem & reparationem, operante Dei benignitate, ab illa incommutabili Dei Sapientia natura mutabilis nostra suscepta est, temporalium rerum salubriter pro nobis gestarum adjungimus fidem, credentes in eum Dei Filium, QUI NATUS EST PER SPIRITUM SANCTUM EX VIRGINE MARIA. Dono enim Dei, hoc est, sancto Spiritu concessa nobis est tanta humilitas tanti Dei, ut totum hominem suscipere dignaretur in utero virginis, maternum corpus integrum inhabitans, integrum^a deserens. Cui temporali dispensationi multis modis insidiantur hæretici. Sed si quis tenuerit catholicam fidem, ut totum hominem credat à Verbo Dei esse susceptum, id est, corpus, animam, spiritum, satis contra illos munitus est. Quippe cum ista susceptio pro salute nostra sit gesta, cavendum est ne cum crederit aliquid nostrum non pertinere ad istam susceptionem, non pertineat ad salutem. Et cum homo excepta forma membrorum, quæ diversis generibus animantium diversa tributa est, non distet à pecore nisi rationali

Totus homo susceptus à Verbo.

^a Emanuel. Sa putavit legendum, deferens. Verum codices omnes habent, deserens: quo verbo significatur Christi nativitate detractum nihil esse Virginis maris integritati.

Mens, v̄s spiritu, quæ mens etiam nominatur; quomodo sana est fides, qua creditur, quod id nostrum susceperit Dei Sapientia quod habemus commune cum pecore, illud autem non susceperit quod illustratur luce Sapientiæ, & quod hominis proprium est?

Nativitas Christi ex femina. 9. Detestandi autem etiam illi sunt, qui Dominum nostrum Jesum Christum matrem Mariam in terris habuisse negant; cum illa dispensatio utrumque sexum, & masculinum & femininum honoraverit; & ad curam Dei pertinere monstraverit, non solum quem suscepit, sed illum etiam per quem suscepit, virum gerendo, nascendo de femina. Nec nos ad negandam Christi matrem cogit, quod ab eo dictum est: *Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.* Sed admonet potius ut intelligamus, secundum Deum non eum habuisse matrem, cujus majestatis personam parabat ostendere aquam in vinum vertendo. Quod autem crucifixus est, secundum hominem crucifixus est; & illa erat hora, quæ nondum venerat, quando dictum est: *Mihi & tibi quid est? nondum venit hora mea,* id est, qua te cognoscam. Tunc enim ut homo crucifixus cognovit hominem matrem, & dilectissimo discipulo humanissime commendavit. Nec illud nos moveat, quod cum ei nuntiaretur mater ejus & fratres, respondit: *Quæ mihi mater, aut qui fratres?* &c. Sed potius doceat ministerium nostrum, quo verbum Dei fratribus ministramus, parentes cum impediunt, non eos debere cognosci. Nam si propterea quisque putaverit non eum habuisse matrem in terris, quia dixit: *Quæ mihi mater?* cogatur necesse est & Apostolos negare habuisse patres in terris, quo-

Contra manichæos.

Joan. 2. 4.

Joan. 19. 5.

Matt. 12. 48.

quoniam præcepit eis dicens: *Nolite vobis patrem dicere in terris: unus est enim Pater vester, qui in caelis est.* Mat. 23. 9.

10. Nec nobis fidem istam minuat cogitatio muliebrium viscerum, ut propterea recusanda videatur talis Domini nostri generatio, quod eam sordidi sordidam putant. Quia & stultum Dei sapientius esse hominibus, & omnia munda mundis, verissimè Apostolus dicit. Debent igitur intueri, qui hoc putant, solis hujus radios, quem certe non tamquam creaturam Dei laudant, sed tamquam Deum * adorant, per cloacarum foetores & quæcumque horribilia usquequaque diffundi, & in his operari secundum naturam suam, nec tamen inde aliqua contaminatione sordescere, cum visibilis lux visibilibus sordibus sit natura conjunctior: quanto minus igitur poterat pollui Verbum Dei, non corporeum neque visibile, de femineo corpore, ubi humanam carnem suscepit cum anima & spiritu, quibus intervenientibus habitat majestas Verbi ab humani corporis fragilitate secretius? Unde manifestum est nullo modo potuisse Verbum Dei maculari humano corpore, quo nec ipsa anima humana maculata est. Non enim cum regit corpus atque vivificat, sed cum ejus bona mortalia concupiscit, de corpore anima maculatur. Quod si animæ maculas illi vitare vellent, hæc mendacia potius & sacrilegia formidarent.

11. SED parva erat pro nobis Domini nostri humilitas in nascendo: accessit etiam ut mori pro mortalibus dignaretur. *Humiliavit enim* CAPUT V. Passio Christi & sepultura. Philip. 2. 8.

* Sic Lov. & nonnulli MSS. Alii vero cum Er. ad humani corporis fragilitatem.

enim se, factus subditus usque ad mortem, mortem autem crucis: ne quisquam nostrum etiam si mortem posset non timere, aliquod genus mortis, quod homines ignominiosissimum arbitrantur, horreret. Credimus itaque in eum qui SUB PONTIO PILATO CRUCIFIXUS EST, ET SEPULTUS. Addendum enim erat iudicis nomen, propter temporum cognitionem. Sepultura verò illa cum creditur, fit recordatio novi ^a monumenti, quod resurrecturo ad vitæ novitatem præberet testimonium, sicut nascituro uterus virginalis. Nam sicut in illo monumento nullus alius mortuus sepultus est, nec antè, nec postea; sic in illo utero nec antè, nec postea, quidquam mortale conceptum est.

12. Credimus etiam illum TERTIO DIE RESURREXISSE A MORTUIS, primogenitum consecuturis fratribus, quos in adoptionem filiorum Dei vocavit, quos comparticipes & coheredes suos esse dignatus est.

13. CREDIMUS IN CÆLUM ADSCENDISSE: quem beatitudinis locum etiam nobis promisit, dicens: *Erunt sicut Angeli in cælis*, in illa civitate quæ est mater omnium nostrum Jerusalem æterna in cælis. Solet autem quosdam offendere, vel impios gentiles vel hæreticos, quod credamus assumptum terrenum corpus in cælum. Sed gentiles plerumque philosophorum argumentis nobiscum agere student ut dicant, terrenum aliquid in cælo esse non posse. Nostras enim Scripturas non noverunt, nec sciunt quomodo dictum sit: *Seminatur corpus animale, surgit corpus spiritale*. Non enim ita dictum est, quasi

^a Editi, testamenti. Verius MSS. monumenti.

corpus vertatur in spiritum, & spiritus fiat: quia & nunc corpus nostrum quod animale dicitur, non in animam versum est, & anima factum. Sed spiritale corpus intelligitur, a quod ita spiritui subditum est, ut cælesti habitationi conveniat, omni fragilitate ac labe terrena in cælestem puritatem & stabilitatem mutata atque conversa. Hæc est immutatio, de qua item dicit Apostolus: *Omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur*. Quam immutationem non in deterius, sed in melius fieri docet idem, cum dicit: *Et nos immutabimur*. Sed ubi & quomodo sit in cælo corpus Dominicum, curiosissimum, & supervacaneum est quærere; tantummodo in cælo esse credendum est. Non enim est fragilitatis nostræ cælorum secreta discutere, sed est nostræ fidei de Domini corporis dignitate sublimitia & honesta sentire.

14. CREDIMUS etiam, quod SEDET AD DEXTERAM PATRIS. Nec ideo tamen quasi humana forma circumscriptum esse Deum Patrem arbitrandum est, ut de illo cogitantibus dextrum aut sinistrum latus animo occurrat; aut idipsum quod sedere Pater dicitur, flexis poplitibus fieri putandum est, ne in illud incidamus sacrilegium, in quo execratur Apostolus eos, qui commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis. Tale enim simulacrum Deo nefas est christiano in templo collocare; multo magis in corde nefarium est, ubi verè est templum Dei, si à terrena cupiditate atque errore mundetur. Ad dexteram ergo intelligendum est sic dictum esse, in summa beati-

^a Er. & tres MSS. quia ita coaptandum est.

Joan. 19.
41.

Resurrec-
tio Christi.
Ephes. 1.5.

CAPIT VI.
Ascensus
in cælum.
Matt. 22.
30.
Gal. 4.26.

1. Cor. 15.
44.

Ibid. 51.

CAP. VII.
Sessio ad
dexteram
Patris.

Rom. 1.23.